

P. M. Dam: Jeg skal tillade mig at foreslå, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling og afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 0000; fremsættelsen findes i tidenden sp. 0000).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 10 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om udlån til visse industrivirksomheder.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 0000; fremsættelsen findes i tidenden sp. 0000).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Wiggo Larsen: De lovændringer, den højtærede minister gennem de to lovforslag, vi her behandler, har stillet forslag om, har til formål at gøre det muligt i fremtiden at fastsætte lempeligere tilskuds- og lånevilkår for at få ledig arbejdskraft fra særlig hårdt ramte arbejdsløshedsområder overført til produktiv beskæftigelse. Der er 15 kommuner i landet, hvor der er særlig megen arbejdsløshed, nemlig 6 købstæder og 9 landkommuner. Købstæderne er: Silkeborg, Hjørring, Randers, Aalborg, Horsens og Vejle; de 9 landkommuner er spredt over det meste af Jylland.

Arbejdsløsheden er særlig stor for arbejdsmændenes vedkommende. Derfor har arbejdsministeren foreslået at søge arbejdsløsheden afhjulpet bl. a. ved, at der ydes lån til oprettelse navnlig af håndværks- og industrivirksomheder, selvfølgelig under sådanne former, at disse virksomheder ikke skader allerede bestående virksomheder ved urimelig konkurrence o. lign. Det, det gælder om, er at skabe produktivitet, så vi kan få større eksport.

En anden måde at afhjæpe denne arbejdsløshed på er at gøre arbejdsanvisningen mere effektiv, bl. a. ved at give arbejdsanvisningskontorerne i hele landet udførlige oplysninger om de arbejdsløse fra disse kommuner, hvorved man har chance for at skaffe dem arbejde andetsteds i landet, naturligvis under forudsætning af, at de, når de overflyttes fra en by til en anden, kan få bolig på det nye arbejdssted.

Endvidere kan man søge igangsat landvindingsarbejder, hvortil der kan gives tilskud i henhold til beskæftigelsesloven. Endelig kan man søge at give de arbejdsløse en supplerende uddannelse dels ved at skaffe dem pladser på statens arbejdsmandskursus, dels ved oprettelse af forskellige tekniske skoler i de pågældende byer.

I det store og hele kan man vist sige, at de foranstaltninger, der foreslås i de to lovforslag, ikke vil betyde store forøgede udgifter for staten, og jeg kan derfor anbefale forslagene til velvillig behandling.

Jeg vil gerne slutte med at sige ministeren tak for disse to lovforslag, som jo først og fremmest tager sigte på at hjælpe arbejdsmændene, hvis fag — som jeg ved tidligere lejligheder har gjort opmærksom på — er det, der er hårdest ramt og har den største arbejdsløshedsprocent, og som samtidig har det største kontingent til arbejdsløsheds-kassen.

Jeg udtaler ønsket om en hurtig og velvillig behandling af de to lovforslag i det høje ting.

Foged: Som allerede nævnt er disse to lovforslag fremsat med det formål at komme de arbejdere til hjælp, der er bosiddende i områder, hvor arbejdsløsheden er særlig stor.

Når man stilles overfor dette problem, stilles man samtidig overfor spørgsmålet om, hvorfor arbejdsløsheden disse steder er særlig stor, og der er i de betænkninger, der er udarbejdet vedrørende de forskellige spørgsmål om arbejdsløshed, fremsat forskellige hypoteser derom; at det for en del skyldes de store arbejder for besættelsesmagten, hvorved der overflyttedes megen arbejdskraft, at det videre skyldes den indenlandske brændselsproduktion, brunkul- og tørveproduktionen, hvorved der ligeledes flyt-

[Foged.]

tedes arbejdskraft til bestemte egne af landet, og endelig er det angivet, at landbruget efter krigen har formindsket sin efterspørgsel efter arbejdskraft. Dette sidste er måske ikke helt korrekt. Det er min tro, at det først var arbejderne, der ikke ville gå ind i landbrugsarbejdet, og når landbruget derefter formindskede sin efterspørgsel efter arbejdskraft, var det, fordi landbruget blev tvunget over i en mekanisering — det var faktisk rækkefølgen. Om dette forhold senere vil ændre sig, så der påny bliver efterspørgsel efter arbejdskraft i landbruget, får stå hen, men jeg tror, at nogle af de allerede gældende love, således loven om oprettelse af arbejderboliger på landet, vil være i stand til at medvirke til, at der bliver mindre arbejdsløshed i landdistrikterne, i særdeleshed hvis man indenfor arbejderbevægelsen vil gå ind i en agitation for denne form for beskæftigelse.

Det første, man må foretage sig for at afskaffe de såkaldte arbejdsløhedssøer, må vel så forøvrigt være at tage spørgsmålet om arbejdsanvisning op til alvorlig overvejelse, således som det også er foreslået af kommissionen og omtalt i den højtærede ministers fremsættelsestale. Den egentlige årsag til øernes opståen kan måske være, at arbejdsanvisningen i sin nuværende form ikke er rigtig. Måske må vi søge nye regler bragt i anvendelse.

Langt den største del af anvisningen af arbejde til forsikrede arbejdsløse besørges af arbejdsløhedskasserne. I et vist nært samarbejde med disse har vi de offentlige arbejdsanvisningskontorer. På disse kontorer findes der kartoteker over samtlige arbejdsløhedsforsikrede indenfor kontorets område; disse kartoteker holder kontorerne à jour gennem indberetninger fra de enkelte arbejdsløhedskasser, og ved hjælp af dem har man mulighed for at formidle en overflytning af arbejdskraft fra det ene område til det andet.

Dette er en mulighed, som vi mener bør udnyttes mere, end det hidtil er sket. Ved hjælp af disse kartoteker kan man altså udfinde, hvor mange og hvilke arbejdere der ikke har kunnet få anvist arbejde; men indtil dato er der ikke foretaget indberetninger af modsat art, nemlig om tilfælde, hvor den forhåndenværende arbejdskraft

ikke har været tilstrækkelig. I kortere eller længere perioder har der på mange egne været mangel på arbejdskraft, men der er ikke sket indberetning til arbejdsanvisningskontorerne herom, og muligheden for at fremskaffe den manglende arbejdskraft er således ikke blevet udnyttet fuldtud. Dette er beklageligt, og vi fra venstre vil anbefale, at man først og fremmest ændrer disse forhold. Fremfor at komme med nye lovforslag bør man effektivt udnytte de gældende love, herunder reglerne i arbejdsløhedsloven, og det er vor opfattelse, at overflytningen af arbejdere, ikke mindst fra arbejdsløhedssøernes områder, til tider har fungeret for trøgt.

I København og omegn har tusinder af arbejdere fra en halv til en hel times kørsel til deres arbejdsplads hver dag hele året rundt, og man ville kunne opnå en større spredning af arbejdskraften ud over landet, hvis arbejderne andre steder var indstillet på det samme. Hvert år opstår der situationer, hvor der er sæsonarbejde i bestemte egne af landet, og nu og da er der så stor mangel på arbejdskraft disse steder, at man må bede soldaterne tage en tørn med. Det ville være muligt for mange arbejdsløse at få arbejde, såfremt de var villige til at opsoge arbejdspladsen i den egn af landet, hvor den nu er. Det kan måske lyde lidt hårdt, at arbejdere må rejse fra hjemmet, måske i uger, for at opnå stadigt arbejde; men således må man jo gøre i mange erhverv, jeg kan nævne søfolk, officerer, en hel del tjenestemænd, handelsrejsende, chauffører og mange andre. Sådan er livets vilkår, hvis man ikke vil give blankt op og bare gå og vente og vente på eventuelle beskæftigelsesforanstaltninger fra det offentlige.

Under krigen såvel som i årene efter krigen var der stor villighed til at søge arbejdet, hvor det var. Jeg tænker her på de tusinder, der arbejdede i tørvemoser og brunkulslejer. Vel var boligforholdene ikke ideelle, men der lå en vilje bag disse arbejders handling, de skabte virkelig plads for sig selv og deres familie. Det er min opfattelse, at det egentlig er den samme ånd, vi nu har brug for. Skal disse arbejdsløhedssøer afskaffes, må der være vilje til at søge beskæftigelsen, hvor i landet den end findes.

De her sammenkoblede fire lovforslag klarer for mig at se ikke problemet. De kan

[Foged.]

højst blive en såre beskeden hjælp, og det er endda min opfattelse, at det alene er grundforbedringsloven, der kan blive nogen egentlig hjælp. Vi fra venstres side vil være villige til at forhandle om lovforslagene i et udvalg; men jeg kan med det samme nævne en ting, der ikke har vor ubetingede tilslutning, nemlig den lave rente. Renten er i lovforslagene fastsat til 3½ pct., medens den i de love, som disse lovforslag er knyttet til, er den normale, altså 5 pct. Vi frygter, at en for lav rente kan medvirke til fejlinvesteringer, investeringer, som ikke er ønskelige, selvom de afhjælper en øjeblikkelig arbejdsløshed.

Det ville forøvrigt have været interessant, om den højtærede minister var kommet med blot nogle enkelte, omend tænkte eksempler på virksomheder, der kunne opstå i tilknytning til disse love. Vi mener, at disse ændringer næppe vil sætte synderlig mere gang i erhvervslivet, end bestemmelserne i de allerede gældende love er i stand til, og der er jo ikke opnået så meget ved, at man fremsætter nogle lovforslag, hvis det viser sig, at de får samme skæbne, som i sin tid værelseudlejningsloven fik. Der skulle gerne være nogen realitet bag forslagene, ellers må vi hellere være dem foruden.

Vi kunne måske tænke os helt andre forslag fremmet. Der er i rapporten om overvejelser vedrørende bevægeligheden på arbejdsmarkedet et ganske godt materiale, og der anvises her en udvej, som sikkert ville være langt mere effektiv. Vi vil derfor gerne foreslå ministeren at overveje en effektivisering af arbejdsanvisningen, og da ministeren har omtalt dette i sin fremsættelsestale, må der vel være mulighed for at få forhandling i gang på dette område. For det første bør arbejdsløshedskasserne have pligt til at indberette samtlige indkomne pladstilbud til de offentlige anvisningskontorer, dernæst skulle arbejdsgiverne i større omfang end hidtil indberette mangel på arbejdskraft, og når de to ting er koordineret, må man sørge for, at der sker en effektiv publicering af pladstilbudene. Disse regler kan gennemføres uden ekstra indsats af pengemidler, og de kan gennemføres omgående. Jeg håber derfor, det kan blive en af udvejene til at komme i gang med problemets løsning, og at vi, uden at der behøves

fornyet indsats af pengemidler, kan nå til enighed om at få virkelig gode foranstaltninger gennemført.

Jacob Pedersen: De to foreliggende lovforslag, forslag til lov om ændring i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser og forslag til lov om ændring i lov om udlån til visse industrivirksomheder, går begge ud på, at handelsministeren bemyndiges til ved ydelse af lån af statskassen til oprettelse af virksomheder indenfor håndværk og industri at fastsætte lempeligere vilkår end i den gældende lov med hensyn til afdragstidens længde og rentens størrelse, alt under forudsætning af, at disse lån må anses for at være af betydning for en nedbringelse af arbejdsløsheden i kommuner med varig høj ledighed.

I begge lovforslag bestemmes, at der vil være at indhente en erklæring fra økonomi- og arbejdsministeren, før sådanne lån kan ydes. Det forekommer mig at være en rimelig og fornuftig ordning. Det er en naturlig ting, at sagerne må være klarlagt og belyst fuldtud, inden staten indblandes i disse foranstaltninger med en støtte, som også gives efter andre love end disse. Nu ønsker man gennem arbejdsministeriet at koordinere foranstaltningerne, således at man på et enkelt sted, i et enkelt ministerium, kan have dem til samlet behandling og oversigt, og derfra kan man så rådføre sig med de enkelte fagministerier, lokale myndigheder, og hvem der ellers kan blive impliceret.

De to foreliggende lovforslag indgår sammen med de to sidste på dagsordenen nævnte forslag i en samlet plan, der er udarbejdet på grundlag af arbejdsmarkedskommissionens betænkning af december 1954, og skal medvirke til at gøre det muligt at foretage en effektiv indsats, som den højtærede økonomi- og arbejdsminister udtrykte det, mod arbejdsløsheden i de særlig hårdt ramte egne af landet, de såkaldte arbejdsløhedsover. Mit parti kan være enig i, at man må se på forholdene i disse egne såvel som på spørgsmålet om at skaffe arbejde som en helhed, og vi er indstillet på, at man hurtigst muligt og på den mest effektive måde får løst dette problem, som i første række gælder den ledige del af landets arbejdsmænd.

Det foreliggende problem, der er særdeles alvorligt for det enkelte menneske, som ikke

[Jacob Pedersen.]

ser sig i stand til ved sin arbejdsindsats at skaffe midler tilveje til familiens underhold, fordi der intet arbejde findes ved bostedet, er også særdeles vanskelig og alvorligt for de kommunale myndigheder. Vanskelighederne er størst i arbejdsløshedsøerne, men de er også tilstede i kommuner, der ikke kommer ind under denne benævnelse. Arbejdsmarkedskommissionen har i sin betænkning givet udtryk for, at de kommuner, der har en særlig høj og varig ledighed, bør have en fortrinnsstilling i første omgang ved bekæmpelsen af ledigheden, det samme, som den højtærede handelsminister nu er inde på ved disse lovforslag.

I betænkningen nævnes 15 kommuner, 6 købstæder og 9 landkommuner. Ledighedsprocenten har i en 3-årig periode gennemsnitlig været 12 og derover i købstadkommunerne og 18 og derover i landkommunerne, og for begge kommunekategoriens vedkommende har der været en samlet ledighed på 6 pct. og derover. Andre kommuner følger tæt efter med høj ledighed. Jeg er enig i, at man må se på de hårdest ramte egne først, men jeg har bemærket med tilfredshed, at afgrænsningen af problemet til de nævnte 15 kommuner i Jylland kun kan være foreløbig. Man er således opmærksom på den kendsgerning, at forholdene skifter, og jeg kan være enig med kommissionen, når den fremhæver, at en kommune ikke kan betragtes som en isoleret enhed, der er uafhængig af forholdene omkring den. Jeg forstår, at den højtærede økonomi- og arbejdsminister deler dette synspunkt. Jeg er også af den opfattelse, at mange kommuner, der ikke benævnes arbejdsløshedsøer og altså ikke er nævnt blandt de før omtalte 15 i betænkningen, kan have store vanskeligheder ved at skaffe arbejde til den ufaglærte arbejdskraft som følge af anspændt økonomi og ensidig og ugunstig erhvervsstruktur.

Jeg mener altså, at selve problemet med at skaffe arbejde til ledige arbejdsmænd ikke er begrænset til visse egne, selvom det nok presser mere på her end andre steder; men jeg må nære nogen betænkelighed ved, at man ligesom søger at give disse lovforslag karakter af særforanstaltninger for visse egne og kommuner, når arbejdsmarkedskommissionen selv erkender, at afgræns-

ningen må betragtes som foreløbig, idet forholdene skifter. Jeg er enig med mindretallet i arbejdsmarkedskommissionen, når det giver udtryk for, at det kan være betænkeligt at vedtage love, der har karakter af særforanstaltninger for enkelte områder. Det er ganske klart, at visse områder, nemlig arbejdsløshedsøerne, må komme i søgelyset før andre og kræve foranstaltninger før andre, men jeg tror, man vil stå sig ved at lovgive for forholdene som helhed. Det tiltaler mig, når kommissionen fremhæver, at de foranstaltninger, der skal iværksættes ifølge de to foreliggende lovforslag til fremme af produktiv beskæftigelse for ledige arbejdsmænd i arbejdsløshedsøerne, ikke altid kan eller skal iværksættes i netop disse kommuner, men at andre kommuner, der selv vil gøre en indsats på længere sigt for at bekæmpe den lokale ledighed, ikke skal være afskåret fra at nyde gavn af disse foranstaltninger.

Skal vi gøre en virkelig effektiv indsats i denne alvorlige sag, må rammerne for lovgivningen være rummelige og bevægelige og ikke lægges snævert an, for det vil kun have til følge, at man flytter problemerne fra eet sted til et andet, og så er man lige vidt, så er man ikke kommet problemet til livs. Det er jo meningen at forsøge alvorligt at komme problemet med de mange ledige arbejdsmænd til livs og forsøge at lede den vældige reserve af arbejdskraft ind i produktiv beskæftigelse af varig karakter, og det vil være af betydning, at vi allerede nu gør os klart, hvordan vi vil løse denne ikke så helt enkle opgave så hurtigt og effektivt som muligt, fordi vi jo i en nær fremtid vil se de store årgange komme ind på arbejdsmarkedet. Vi løser ikke opgaven ved lovforslag alene, og der er mange ukendte faktorer, der kan spille ind i bestræbelserne for at løse denne opgave.

Nu forstår jeg, at den højtærede handelsminister ved denne lovgivning til fremme af erhvervsinteresser har 10 mill. kr. til sin rådighed om året, endvidere 5 mill. kr. til modernisering og rationalisering, og til udlån til industrivirksomheder har han af et oprindeligt beløb på 30 mill. kr., de såkaldte Marshalllån til produktionsfremmende formål, ca. 8 mill. kr. tilbage; det lader sig nok overse. Men med hensyn til løsningen af arbejdsløshedsproblemet som helhed bliver

[Jacob Pedersen.]

det vanskeligt at opstille nogen økonomisk oversigt, hvad den højtærede økonomi- og arbejdsminister da også har udtalt.

Jeg skal ikke komme ind på enkeltheder i arbejdsmarkedskommissionens betænkning, dens anvisninger og forslag til afhjælpning af den tyngende ledighed blandt arbejdsmændene i arbejdsløshedsøerne, den uheldige arbejdskraftfordeling, der hidtil ikke har kunnet trække sig i lave af sig selv. Men når vi nu, hvad jeg håber bliver tilfældet, skal til at drøfte disse ting i et udvalg, må vore tanker efter min mening også kredse om mulighederne for at få ledige arbejdsmænd optaget i produktivt arbejde andetsteds i landet. Vi må undersøge mulighederne for at få mere smidighed på arbejdsmarkedet, hvilket vil være af større værdi end rent lokale udvidelser af produktionen eller oprettelse af nye virksomheder for statens penge. Arbejdskraften må ledes derhen, hvor der er brug for den, det vil være det naturlige. Det høje ting kender ordet om Muhamed og bjerget. Jeg har altid følt, at det naturlige var, at Muhamed kom til bjerget.

For at fremme denne bevægelighed på arbejdsmarkedet må der herske et godt forhold mellem amtsanvisningskontorerne og arbejdsløshedskasserne. Et godt og effektivt samarbejde her vil efter min mening kunne yde ikke uvæsentlige bidrag til at løse problemet.

Det er iøvrigt mit partis opfattelse, at ved forsøgene på at løse beskæftigelsesproblemet i arbejdsløshedsøerne vil forslaget til lov om ændringer i grundforbedringsloven være et godt og brugbart grundlag at fremskaffe arbejde på. Det er bedre med arbejde end understøttelse, og disse opdyrknings-, kultiverings- og afvandsingsarbejder kommer der noget ud af; der kommer arbejde, og der kommer jord til opdyrkning.

Iøvrigt har jeg den principielle opfattelse, at jo gunstigere og mere retfærdige vilkår der er for dansk erhvervsliv, desto bedre er det for alle, også for arbejdssituationen som helhed. Et frit erhvervsliv, hvor det frie initiativ kan udfolde sig, danner det økonomiske grundlag for alle de goder, som et moderne samfund har behov, og som et

moderne samfund ønsker. Lad os gøre os det klart. Måske virkningerne af disse to lovforslags vedtagelse ikke vil svare til de forventninger, man eventuelt kunne stille til dem, og det er måske også et spørgsmål, om disse lovforslag om tilskud og støtte til dansk industri og dansk erhverv står i et rimeligt forhold til de strammede afskrivningsregler, man fornylig har indført overfor det samme erhvervsliv. Vi må forsøge at se virkningerne af de ting, vi foretager os, i en vis sammenhæng; der må være balance i tingene.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne tilsige en interesseret og villig behandling i et udvalg, som vi gerne ønsker nedsat til drøftelse af disse forhold, der må ordnes på en sådan måde, at der kommer noget reelt ud af det.

Aage Fogh: Hovedformålet med de to foreliggende forslag vil jeg tro vi alle er enige om; dette at medvirke til at afskaffe arbejdsløsheden i de såkaldte arbejdsløshedsøer er en opgave, vi alle kan deltage i. At den foreslåede fremgangsmåde er den helt rigtige, kan der måske derimod tvivles noget om, og jeg vil derfor gerne nu gøre den bemærkning, at jeg selvfølgelig i udvalget er villig til at se på de foreliggende forslag. De er jo nemme at overse. Det eneste, det drejer sig om, er en lempelse af afdragstiden og en nedsættelse af renten. I den forbindelse finder jeg anledning til at gøre den bemærkning, at jeg synes ikke, at de seneste års erfaringer fra andre områder, hvor man har arbejdet med billige statslån, har været så særlig gode. Jeg tænker her på de billige byggelån og den virkning, de havde. Nu er det ikke, fordi jeg vil sammenholde betydningen på pengevæsenets område af disse lovforslag med det, vi var ude for på byggeri- og produktionsområdet, men i realiteten er det jo det samme. Altså, jeg kan sige det sådan, at min tro på de billige penge fra staten er ikke stor, og derfor, højtærede minister har jeg et ønske om, at vi i udvalget ser grundigt på de foreliggende forslag. Men hovedformålet: at bekæmpe arbejdsløsheden, vil vi til enhver tid støtte. Om det måske kan ske på en anden måde end foreslået her, ønsker jeg en nærmere overvejelse af.

Lynnerup Nielsen: De foreliggende lovforslag, som tager sigte på at fremme investeringer i industrianlæg og erhvervsvirksomheder, kan vi kommunister i princippet give vor tilslutning. Vi er selvsagt interesseret i høj beskæftigelse og ønsker naturligvis at fremme ethvert initiativ, der går i retning af at komme ledigheden i de såkaldte arbejdsleshedsøer til livs. Ledigheden i de 15 købstad- og landkommuner, der er nævnt i ministerens fremsættelsestale, har siden krigen været vedvarende uanset årstiden, og så på tidspunkter, da beskæftigelsen var relativt god mange andre steder i landet; og muligheden for flytning af de ledige til andre steder, hvor beskæftigelsen er bedre, er ikke stor. Årsagerne hertil er bl. a. påpeget i arbejdsmarkedskommissionens betænkning. En af dem er vanskeligheden ved under den herskende boligmangel med restriktioner, og hvad dertil hører, at få en bolig.

Hertil kommer, at mange er knyttet fast til den egn, hvor de bor, måske endda i eget hus, som de ikke let kan få afhændet i tilfælde af, at de får arbejde andetsteds. Endelig er, når det ikke er muligt at opdrive en dags arbejde i kommunen, de økonomiske vanskeligheder meget store; en utilstrækkelig understøttelse er i mange tilfælde det eneste, de ufaglærte arbejdere har at se hen til. Med en konstant arbejdsleshed, der strækker sig over flere år, er det imidlertid givet, at mange mennesker må opgive tanken om flytning alene af den grund, at fattigdom gør en flytning umulig; fattigdommen nagler arbejdsløse mennesker til stedet, hvor de bor, selvom det også dør ser håbløst ud for dem og de ingen udsigt har til en bedring af deres forhold fremover.

Af de foranstaltninger, arbejdsmarkedskommissionens betænkning omtaler, som kan råde bod på ledigheden i arbejdsløshedsøerne, er anlæg af virksomheder på stedet selvsagt at foretrække fremfor flytninger og familiedeportationer, der som nævnt er vanskeligt gennemførlige under de herskende boligforhold, hvortil kommer, at det i virkeligheden ikke er mange steder, der er brug for den ufaglærte arbejdskraft.

Mon ikke den gennemførte lovgivning om kreditstramning og indskrænkning af boligbyggeri og anlægsvirksomhed i den kommende tid vil forøge ledigheden i mange af vore byer og sognekommuner landet over?

Naturligvis må enhver mulighed udnyttes, men det er ikke givet, at der kan anlægges virksomheder ethvert sted, hvor ledigheden er stor, og at den ledige arbejdskraft på denne måde vil kunne opsuges. Flytning er som sagt et vanskeligt og ømtåligt problem, hvor det drejer sig om mennesker, der føler sig bundet til deres egn med alle de bånd, der nu engang kan binde en familie til et sted; men der er også den mulighed, at arbejderne, hvor der er tale om store anlægsarbejder, rejser til og fra arbejdspladsen, selvom det drejer sig om betydelige strækninger. Her ville det være godt med større smidighed. Man taler så meget om, at der bør være en vis bevægelighed på arbejdsmarkedet. Det ville være heldigt, om en sådan bevægelighed virkelig blev praktiseret. Jeg tror, at der mangler ikke så ganske lidt her, og at der er sket visse forsyndelser, som der bør rådes bod på.

Det ville være rimeligt at tage transportomkostningerne i betragtning, særlig hvor arbejdspladsen ligger så langt fra hjemmet, at der kan hengå flere timer med transporten til og fra arbejdspladsen. Der findes adskillige eksempler på, at arbejdere, der er blevet henvist til arbejde langt fra deres bopæl, har fået en 11 timers arbejdsdag, fra de drager ud fra hjemmet om morgenen, til de når hjem igen om aftenen, men med betaling for 8 timers arbejde uden godtgørelse for transportomkostningerne.

Jeg har ved en tidligere lejlighed under behandlingen af finansloven omtalt et tilfælde fra Kolding, hvor arbejdsmænd måtte rejse lange strækninger til og fra deres arbejde ved jernbaneanlæg. Ved behandlingen af disse to lovforslag henstiller jeg til den højtærede minister at finde frem til en ordning, der tager et fornuftigt og skyldigt hensyn netop til dette problem, som også vil melde sig ved behandlingen af et senere punkt på dagsordenen; jeg tænker her på forslag til lov om grundforbedring. Det bliver nødvendigt, såfremt vi virkelig skal opnå den bevægelighed på arbejdsmarkedet, der må og bør være, så det ikke bare bliver til ord. Den manglende bevægelighed på arbejdsmarkedet er en anstødssten, der bør ryddes af vejen.

Mit parti er som sagt enig i, at de to lovforslag, vi her har til behandling, bliver fremmet, således at virksomheder, der søges

[Lynnerup Nielsen.]

anlagt indenfor et af de områder, der betegnes som arbejdsløshedsøer, får mulighed for at opnå lån til en billigere rente og en afdragstid over en længere periode end ellers. Virksomheder, der anlægges i sådanne egne, har måske visse særlige udgifter, og der kan være visse gener forbundet med, at de placeres ret afsides. En vedtagelse af disse to lovforslag vil sammen med et par senere forslag kunne medføre en bedring i ledigheden i de hårdt ramte byer og sogne, men det vil afhænge af, om der nu også fremkommer et initiativ efter gennemførelsen af disse lettelser. Også det lokale initiativ vil blive af største betydning, om ledigheden skal kommes til livs; men spørgsmålet er, om det her foreslåede er tilstrækkeligt til en effektiv afhjælpning af ledigheden. Mit parti havde gerne set, at der på finansloven var blevet bevilget 3 mill. kr. til arbejdet på Hanstholm havn, således som vi foreslog. Det ville have været en imødekommenhed overfor et stærkt ønske fra hele landsdelens befolkning, og en lovgivning herom er oven i købet forlængst blevet vedtaget. Dette arbejde på Hanstholm havn kunne også have medvirket til at lette trykket af arbejdsløsheden.

Tilbage står så nu at håbe, at de ændringer, som her er foreslået, får det tilsigtede initiativ til følge, således at der bliver arbejde til de mange ledige, som faktisk gennem hele efterkrigstidsperioden ikke har fået sikret retten til arbejde og dermed heller ikke retten til en nogenlunde menneskelig tilværelse. Vi kommunister vil støtte de foreliggende forslag, men vi tror ikke helt på, at det er nok, at disse lovforslag alene vil kunne klare arbejdsløshedsproblemet i de områder, som der her er tale om, men som sagt, vi går positivt ind for en løsning af dette vigtige problem.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag):

Jeg takker de ærede ordførere for det tilsagn om velvillig behandling af de fremsatte lovforslag, som de praktisk talt alle gav. Jeg forstår så udmærket godt, at der er mange enkeltheder i lovforslagene, som man ønsker at drøfte nærmere i udvalget, og jeg forstår også udmærket, at andre problemer end netop dem, der er kommet frem i de to lovforslag, vi her behandler, og også andre problemer end dem, der berøres i de to føl-

gende til samme problemområde knyttede lovforslag, kan ønskes inddraget i debatten.

Det ærede medlem hr. Foged var særlig interesseret i spørgsmålet om en effektivisering af arbejdsanvisningen og gav her fra tingets talerstol forskellige anvisninger på, hvordan en sådan effektivisering eventuelt skulle praktiseres. Jeg er helt enig med det ærede medlem i, at en sådan effektivisering af arbejdsanvisningen har den allerstørste interesse. Der er i betænkningen fra arbejdsmarkedskommissionen om arbejdsløshedsøerne stillet konkrete, positive forslag til en effektivere arbejdsanvisning for disse særligt arbejdsløshedsramte områders vedkommende, men jeg er enig med det ærede medlem i, at det i høj grad fortjente at blive taget op til overvejelse, om man mere generelt kan gøre arbejdsanvisningen og samarbejdet mellem de offentlige arbejdsanvisningskontorer og arbejdsløshedskasserne her i landet mere effektivt, og jeg vil gerne deltage i praktiske overvejelser om disse problemer.

Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Foged var mest tilbøjelig til at lægge hovedvægten på grundforbedringsloven, der skal drøftes senere. Jeg tror dog ikke, det ærede medlem mener, at ikke også industrien, fiskeriet og handelen kan øve en indsats og påregne en tilsvarende håndsækning som den, landbruget kan få, hvor der efter disse lovforslag bliver mulighed for at udvide erhvervsvirksomheden i de arbejdsløshedsramte områder, og jeg føler mig sikker på, at det ærede medlem også vil medvirke til at drøfte lån til industri og lån til fiskerivirksomheder. Naturligvis kan man diskutere rentefodens størrelse, og en sådan drøftelse vil vel også finde sted i det udvalg, jeg formoder bliver nedsat.

Det ærede medlem hr. Foged havde gerne set, at der fra min side var blevet givet eksempler på virksomheder, der kunne få lån efter disse lovforslag. Sådanne eksempler er ikke givet, og jeg har heller ikke i sinde her at give nogle eksempler; det ville let kunne blive opfattet begrænsende, som om det kun var virksomheder indenfor bestemte kategorier, der kunne komme i betragtning. Spørgsmålet er jo, hvor meget der kan komme ud af dette her, i hvor høj grad dels de forslag, vi her behandler, dels de øvrige

3779 15/4 55: 1. beh. af f. t. l. om ændr. i l. vedr. fremme af danske erhvervsinteresser m. m. 3780

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

foranstaltninger, der er omtalt i betænkningen og i min fremsættelsestale, kan blive udnyttet.

Ja, det er rigtigt, at det ikke skal bero på, hvad der foregår på kontorerne herinde på Slotsholmen; initiativet må ligge i de lokale områder. Det kan være et lokalt offentligt initiativ, og det kan være et lokalt privat initiativ. Det, der her gøres, er, at man fra regeringens, fra administrationens og lovgivningsmagtens side forsøger at stille midler til disposition; men i hvor høj grad de bliver udnyttet, hvor meget det hele bliver værd i praksis, og hvor effektivt det bliver, det må og skal afhænge af det lokale initiativ. Det kan være privat, det kan være offentligt, men det lokale initiativ må være toneangivende ved disse sagers løsning.

Det ærede medlem hr. Jacob Pedersen gav tilsagn om en interesseret og velvillig behandling, et tilsagn, jeg takker for. Det ærede medlem beskæftigede sig iøvrigt med hele problemområdet, men ganske specielt med spørgsmålet om karakteren af en særlovgivning og understregede, at det vel ikke kunne være sådan, at kun de 15 kommuner, der nævnes i betænkningen, skal nyde godt af de foranstaltninger, der her foreslås bragt i anvendelse. Hertil må jeg svare, at jeg er helt enig med det ærede medlem, hvilket også fremgår af betænkningen og af min tale ved fremsættelsen; også andre arbejdsløshedsramte områder end de 15 kommuner, som viser det lokale initiativ, må kunne komme med i betragtning, må kunne få mulighed for at udnytte de foranstaltninger, der stilles til rådighed. Så kan det ærede medlem spørge, hvorfor man så overhovedet har draget de 15 kommuner frem. Meningen er naturligvis at komme med et overskueligt oplæg, at få et udgangspunkt, hvorfra man havde virkelig mulighed for at overskue rækkevidden af det problem, man ønsker at bidrage til en effektiv løsning af i samarbejde med det lokale initiativ, som vi kalder på.

Også det ærede medlem hr. Aage Fogh

gav tilsagn om en velvillig behandling, men følte sig lidt i tvivl om, hvorvidt de billige statslån er den rette fremgangsmåde at vælge. Her drog han en parallel til boligområdet og mente, at erfaringerne herfra måske ikke var de allergunstigste. Spørgsmålet er, om det er en relevant analogi; jeg er ikke helt sikker på det. Mon det ikke var rimeligere at tænke på et andet område, hvor staten er gået ind i finansieringen, nemlig eksporten, hvor man både overfor produktion, eksportkreditter, fabrikation, investeringer, alt hvad der har forbindelse med eksport, har stillet statsmidler til rådighed, og hvor man faktisk har haft en betydelig succes? Jeg ser her ganske bort fra det misbrug, der har været på disse områder. I det store og hele har denne administration — jeg indrømmer, der er administreret med forsigtighed — givet ganske gunstige resultater, der afgjort har virket inciterende for de eksportfremstød, der er gennemført med så stort held. Mon det ikke snarere er administrationen på disse områder, man skal sammenligne med, og mon ikke det snarere er erfaringerne herfra, man skal drage nytte af?

Jeg takker også det ærede medlem hr. Lynnerup Nielsen for tilsagnet om velvillig behandling.

Jeg betragter den velvillige behandling, man har givet tilsagn om, ikke blot som omfattende disse to lovforslag, vi her behandler, og ikke blot som noget, der giver os forhåbning om, at de to følgende lovforslag vil få en velvillig behandling, men jeg slutter tillige deraf, at man i udvalget også vil drøfte alle de andre forslag, der er blevet nævnt i forbindelse med problemet om arbejdsløshedsøerne, forslag om på andre måder at fremme erhvervmæssig beskæftigelse i de arbejdsløshedsramte områder og om de forskellige metoder, der er bragt i forslag eller lagt frem til debat med henblik på at flytte arbejdskraften hen til andre områder i landet, hvor den bedre vil kunne finde beskæftigelse. Jeg håber, der af disse drøftelser vil komme et positivt resultat, så vi

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

virkelig får mulighed for at gøre en indsats for at løse de alvorlige beskæftigelsesproblemer, der ligger bag de forslag, der her er fremsat.

Foged: Den højtærede økonomi- og arbejdsminister sagde, at jeg specielt havde givet udtryk for, at grundforbedring havde min interesse, og ministeren sagde derefter, at han formodede dog, jeg også ville medvirke vedrørende industri, handel og håndværk. Det vil jeg naturligvis gerne, men jeg vil samtidig præcisere overfor den højtærede minister, at jeg anser ikke sådanne love for at være hjælp til erhvervene; jeg anser dem for at være arbejdsløshedslove, og det har jeg gerne villet præcisere ved denne lejlighed. Denne lovgivning drejer sig om hjælp til afhjælpning af arbejdsløsheden; den er ikke egentlig hjælp til landbruget, den er ikke egentlig hjælp til industri, handel eller håndværk — men derfor kan den være lige god. Når jeg fremhævede grundforbedring, var det, fordi jeg finder, at her er der tydelige muligheder for at opnå noget positivt og opnå det omgående, medens jeg ikke har helt så stor en tillid til de andre foreslåede områder.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Wiggo Larsen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om grundforbedring.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1859; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3312).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Peter Nielsen: Også dette lovforslag er en følge af arbejdsmarkedskommissionens betænkning om de såkaldte arbejdsløshedsøer, og det må hilses med glæde, at lovforslaget ligesom de øvrige tre lovforslag — de under punkterne 9, 10 og 12 på dagsordenen opførte — først og fremmest tilsigter at fremme beskæftigelsesmulighederne i de ramte områder.

Kommissionsbetænkningen anviser 2 udveje: dels beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, dels lettelse af en overflytning af de arbejdsløse til andre egne af landet, hvor de vil have større mulighed for at skabe sig en eksistens. En sådan løsning af problemet kan vel ikke afvises, og i tilfælde, hvor arbejdsløse fra Nordjylland ønsker at søge arbejde andetsteds, bør dette også understøttes. Men denne landsdel er jo ikke overbefolket, og jeg er derfor glad for, at regeringen i første række har tænkt på den del af kommissionsbetænkningen, der foreslår, at produktion og beskæftigelse skal fremmes i de ramte områder.

Det var Nordjylland, der under krigen først og fremmest måtte løse brændselsproblemet. De to store moser blev kraftigt udnyttet, og megen arbejdskraft blev draget til egnen — arbejdskraft, som det under normale forhold er umuligt at beskæftige. Disse tørveegne må derfor nu have krav på en vis good-will fra samfundets side. Rent umiddelbart skulle man synes, det ville være naturligt, at disse arbejdere tog tilbage til deres oprindelige hjemsted. Mange er også rejst, men alligevel har de fleste moseegne arbejdsstyrker, der er dobbelt så store som dem, der kan beskæftiges — medmindre ekstraordinære foranstaltninger træffes.

Et forsøg på at udtynde befolkningen i Nordjylland vil være meget betænkeligt. Under behandlingen af den foregående sag var det ærede medlem hr. Foged inde på, at de pågældende, ligesom søfolk og handelsrejsende, kunne rejse til andre egne; men det er værd at gøre opmærksom på, at de større byer, der normalt skulle kunne opsuge arbejdskraften i Nordjylland fra landdistrikterne, selv har en stor arbejdsløshed, og mange af dem er vokset ganske betydeligt efter krigen. Der er købstæder deroppe, som har sat deres indbyggerantal 50 pct. i vejret, så de har ikke den udvej at sprede